

УДК 159.9: 37.015.3

ББК 88.4

А 43

Друкується згідно листа Міністерства Освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2016 рік» (Лист МОН № 1/9-24 від 21.01.2017 року) та рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету (Прот. № 3 від 23.10.2017 р.)

Актуальні проблеми психології інновацій: теорія та практика: А 43 **Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 вересня 2017 р.).** – Одеса: ВМВ, 2017. – 168 с.

Координаційна рада конференції

- Койчева Т. І. – *проректор з наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор (голова);*
- Саннікова О.П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Кузнецова О.В. – *кандидат психологічних наук, докторант кафедри загальної та диференціальної психології.*

Матеріали збірника відображають результати досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи професорсько-викладацьким складом вищих навчальних закладів України та науковцями, які вивчають проблему психології інновацій. У збірнику розглядаються теоретико-методологічні підходи до проблеми психології інновацій, концептуальні засади та емпіричні розробки інноваційності особистості, її інноваційний потенціал та технології актуалізації ресурсів інноваційності.

Збірник рекомендовано студентам, магістрантам, аспірантам та науковцям, котрі цікавляться означеною проблемою. Книга може бути використана задля самоосвіти та саморозвитку особистості.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ЕМПІРИЧНІ РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

УДК: 159.96

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ В СУБ'ЄКТНОМУ ПРОСТОРИ

Лариса АКИМОВА

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної психології та психології розвитку особистості
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова*

На сучасному етапі розвитку психологічної науки проблема безпеки утвердилася в якості самостійного напрямку досліджень. Приховані і явні загрози, які є невід'ємною складовою повсякденності спонукають надавати протидію небезпекам, щоб зберегти себе і не бути поглинутим ними. Ефективність вирішення найважливішого для людства і людини завдання уникнення загроз і протидія ним визначає збереження і цілісність його як популяції, біологічної особини, суб'єкта з властивою йому здатністю конструювати власну реальність.

Почуття уразливості, яке виникає перед обличчям небезпеки, спонукає суб'єкта вибудовувати власні системи захисту. Розуміння безпеки як системи заходів, спрямованих на захист від різноманітних загроз пов'язано з уявленням про небезпеку, можливостями управління загрозами через власну гнучкість та адаптивність, формуванням умінь в попередженні та запобіганні загрозливим ситуаціям. Небезпека розглядається як наявність і дія певних сил (факторів), які є дисфункціональними, дестабілізуючими і/або деструктивними по відношенню до суб'єкта. Небезпеки носять потенційний характер і їх актуалізація відбувається за певних умов. Одна з

особливостей свідомості людини полягає в тому, що вона не надає пріоритетного значення небезпеці, що носить імовірнісний характер. Образ і репрезентація загрози пов'язані з почуттям страху, який відчуває людина перед обличчям небезпеки виживання, розвитку, позбавлення фундаментальних матеріальних і духовних цінностей.

Відчуття захищеності, що формується в залежності від типу прихильності розглядається нами як незалежна змінна, що впливає на загальний стан психологічної безпеки поряд з напруженістю ситуації та її складністю. Стійке переживання захищеності і задоволення потреби в безпеці визначаються як психологічна захищеність [1].

Психічна захищеність виступає першим параметром системи внутрішньої безпеки. Другим параметром, згідно з нашими уявленнями, виступає автономія. Автономія визначається як дослідницька діяльність, в якій індивідуальне «Я» знаходить підтвердження власної самостійності і незалежності, дає відчуття самоцінності [там само].

Теоретичним підґрунтям двокомпонентної системи внутрішньої безпеки виступила концепція прихильності Дж. Боулбі і його послідовників. Теорія прихильності – психологічна модель, яка намагається описати динаміку короткострокових і довгострокових міжособистісних відносин спираючись на аспект душевного болю, який виникає внаслідок небезпеки, що загрожує близьким або при розлуці з ними. Прихильність залежить від здатності людини розвивати базову довіру до себе і значущим іншим. Пошук близькості зі значимим дорослим в умовах загрози – це базова мета поведінкової системи прихильності. Дж. Боулбі вважав, що для прихильності характерні відмінні риси: бажання бути поруч з людиною, до якої ми прихильні; прагнення до цієї людини в пошуках емоційного тепла, комфорту і захисту перед обличчям страху або загрози; прагнення досліджувати навколишній світ, використовуючи цю людину в якості відправної точки взаємодії; виникнення тривоги при відсутності цієї людини (об'єкта прихильності) [2].

Відповідно до теорії прихильності, виділяють надійну прихильність, яку прийнято вважати безпечною і ненадійну, небезпечну прихильність. Розглядається три типи небезпечною прихильності:

уникаючу, тривожно-суперечливу, дезорганізовану. При небезпечних типах прихильності виникають прояви когнітивно-емоційного дефіциту, при якому когнітивна і емоційна інформація ззовні і зсередини неадекватно переробляється, і інтегрується, спотворюючи переживання захищеності і самоцінності. Небезпечна прихильність породжує різні типи залежних міжособистісних відносин [3].

При надійній безпечній прихильності у внутрішньому просторі суб'єкта присутній внутрішній об'єкт, до якого він може звертатися за захистом, переживаючи страх або відчуваючи загрозу. При ненадійній небезпечній прихильності межі такого внутрішнього об'єкта недиференційовані, тобто він не має самостійності або відсутній взагалі.

Ненадійна, небезпечна прихильність характеризується особливими паттернами по відношенню до об'єкта прихильності: недиференційованістю, чіплянням, боязкістю, агресивністю, інверсією ролей і часто супроводжується психосоматичною симптоматикою. Перераховані патерни описують надійну, ненадійно-уникаючу, ненадійно-амбівалентну категорії прихильності, а також категорію неопрацьованої травматизації (дезорганізаційну).

Отже, в суб'єктивному просторі психологічна безпека може бути представлена двома аспектами – внутрішнім і зовнішнім. Внутрішній аспект психологічної безпеки розглядається як стан комфорту або стан, пов'язаний з переживанням амбівалентних почуттів «небезпеки – безпеки», які виступають індикаторами забезпечення потреби в безпеці, підтримуються завдяки когнітивно-емоційній регуляції. Цей внутрішній аспект утворює систему, представлену двома компонентами – психологічною захищеністю і автономією.

Література

1. Акімова Л. Н. Теоретичні моделі психологічної безпеки особистості / Л. Н. Акімова // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – № 1(42). – 2017. – С. 6-14.
2. Бриш К. Х. Терапия нарушенной привязанности: От теории к практике. – М.: Когито-Центр, 2012. – 316 с.
3. Пилягина Г. Я. Нарушения привязанности как основа формирования психопатологических расстройств в детском и подростковом возрасте / Г. Я. Пилягина, Е. В. Дубровская // Мистецтво лікування. – 2007. – № 6. – С. 71-79.